

Номадските миграции в Централна Азия

Касим Абдулаев

„След Александър: Централна Азия преди исляма

Теми от историята и археологията на Западна Централна Азия”

Британската академия, 10 Carlton House Terrace, London SW1. 23-25 юни 2004 година Конференцията е организирана съвместно с Британския музей

<http://www.britac.ac.uk/events/2004/040623prog.cfm>

Събитията предизвикали номадските миграции в Централна Азия са свързани с историко-географско положение на страните на Западните граници на Хан Китай през 2 в. пр.н.е. Китайската хроника („Ши-цзи” гл.123) описва войната между силната конфедерация на Хунну и Та Юечжи. Последните обитават между Дунуан и планината Цилин (между Тяншан и Кансу). През 176 г. пр.н.е., те били катастрофално разбити от Хуннуу първоначално от техния лидер Маотун, а след това и от наследника му - шанюя Лаошан. Това принудило Та Юечжи да се преместят на Запад. Те преминали земите около Таюан/Даван и достигна бреговете на Окс. Китайският посланик и дипломат Чжан Цзян ги открива там през 129/128 г. пр.н.е. Той ги намира вече заселени на десния бряг на Окс. В този период те все още не са заели Южна Бактрия, но вече има власт над Тахсиа (Та Нsia). Освен това, според древните източници може да се смята, че пристигането на Та Юечжи на брега на Окс е възможно да е станало след тази дата. Ясно е, че е минало известно време в периода между усвояването на първата им родина и заселването на брега на Окс. Въпреки това, „Ши-цзи” не се споменава нищо за това. Тази разлика е частично допълнено от „Хан-шу”: първото и най-важно събитие, което е свързано е, че Та Юечжите е свързано с нападението над Саките. Второто събитие е свързано с Кун-по (царя на Усуните), който преследва Юечжите и ги принуждава да продължат движението си на запад. И двете събития, са се случили преди смъртта на Шанюя, който е отгледал Кунпо, т.е. преди 160 г. пр.н.е. - Дата, твърде ранна за завладяването на Бактрия. Що се отнася до саките, същата хроника „Хан-шу” показва, че в периода, когато китайците установили контактите си с Кашмир (Ципин), те са знаели, че местните управници са Саки, които са дошли от север („Хан-шу”, 96А, стр. 5463). Там също таса се казва, че царят на Саките е бил принуден да напусне родината си в Памир, от Юечжите.

След преминаването през Таюан (Фергана), Юечжите, са се намирали на север от Окс (Амударя). Интересно е, че китайските източници не говорим за други, не по-малко важни реки в Средна Азия, а именно Яксарат (Сърдаря). Китайските учени смятат, че племето Юечжи се придвижва по протежението на Жълтата река и след това продължават да мигрират на запад, към долината на река Или (Lu Enguo, 2002). Вероятно придвижването на запад и пресичане Таюан от Юечжите, свързано с минаване през Алаи и Туркестан и северната граница на заетата от тях територия се намира в Уструшана – в Согд.

Един от най-важните източници на информация за номадските миграция в Средна Азия е „Пролога” на Юстин и Помпей Трог (пролога към Книга XLII). там се казва че Асианите са царе на Тохарите и са унищожили Сакарауките (Reges Tocharorum Asiani interitusque Sakaraucarum). Следователно е възможно да се направи извод, че тази група Асиани и Тохари са били тясно свързани помежду се племена. Нещо повече това показва, че „Асианите” са доминирали над „Тохарите” (Reges Tocharorum Asiani). Можем да свържем „Асиани” с „Кушаните”, едно от водещите племена, които след

като са установили върховна власт, са създали една голяма империя. Тохарите са били управлявани от Асиантие въпреки че са едно от най-големият от петте Юечжийски княжества, посочени в китайски източници.

Втората част на изречението също е много важно. То ни дава информация за „унищожаването на Сакарауките. Предлагам, че „Асианите, царе на Тохарите” са се противопоставили на Сакарауките, и че това противопоставяне е довело до сблъсък между две абсолютно различни етнически групи. Нека си припомним списъка Страбон на племена, които са завладели Бактрия от гърците, в които са включени и Сакарауките. Така втората част от изречението се отнася до войната на Асианите и Тохарите срещу Сакарауките. Последните са били заселени на територията на Согд и Бактрия, преди пристигането на Юечжите.

Нумизматически сакарауките може да ги свържем с появата на согдийски монети изобразяващи профила на владетеля на лицевата страна (аверса) и стрелец на обратната страна (реверса). Другата група, които хипотетично могат да бъдат свързани в този период с появата на ранни имитации на монети на Антиох I, с конска глава на обратната страна. Географски и двата вида са концентрирани в Согд, в това число и Бухара. Но във хронологически план се вижда че вероятно, племена около оазиса на Бухара са придобили независимост още през периода на Селевкидите. Междувременно Согд и Бухара, стават независими от гръцката власт по време на царуването на Евтидем. За това свидетелстват, наличието на множество имитации на нагови монети. Ние имаме други имитации на гръцки монети, а именно на монетите на Евкратид. Имитациите на неговите оболи са локализиращи на територията на южен Таджикистан и частично в Узбекистан. Това потвърждава информацията на Страбон, че партите анексират, част от териториите на Гръко-Бактрия (сатрапиите Аспиона и Турива).

Така че, според археологическите данни, може да се предполага, че номадските племена, които се събират около оазиса на Бухара в западните и северозападните части са автохтонни. Подобни племена населяват и на изток в североизточните части на Маргиана. Тези племена, които се премества в долините на Сурхандаря и Амударя може да са бил принудени от Юечжите, идващи от Сибир и Алтай (Ж.В.:?). Там се вижда сходството на стенописните персонажи от Халчаян и портретите на лицевата страна от согдийските монети със стрелец. Важен прилика е, че дългите мустащи като атрибут в изображението се появяват както по отношение на монетите, така и в скулптурните изображения от Халчаян.

Откриването на некрополите в Тулхар, Аруктау (Таджикистан), Бабашов (Туркменистан) и Рабат (Узбекистан) показват, че културата е подобен на тази от погребенията в Алтай (курганите), и по-специално тези от Пазирик. Тази територия е била в предишните времена, населени с Юечжи. В същото време, последните археологически проучвания в Китай (материали, който за съжаление, не са достъпни за повечето археолози интересувачи се от Централна Азия), особено в Нинся, Синцзян подсказват за подобни паралели.

По мое мнение името Та Юечжи в китайски хроники (за ранната история на Кушаните) не е бил известно, и след това е без еквивалент в древните Западни източници. Въпреки че китайските продължават да съобщават за племената Юечжи както преди така и след тяхната миграция, гръцки и латинските автори им дават различни имена. В този случай идентифицирането на Аси, Тохари = Та Юечжи, Пасиани; Сакараули" е спорно. Същото вариантите на племенното име, трансформирано като Сакаравали или Сакарауки не е изяснено, въпреки че според повечето учени става дума за едно и също племе. Различията в мненията се отнася единствено до тълкуването на самия етноним.